

Kitaaba Daani'el – Tokkoffaa

Ulaayii fi Hiddeqel

Jeff Pippenger

2023-11-21

“Tajaajiltonnii fi uummanni raajiiwwan Daani’elii fi Mul’ata Yohannis iccitii hubatamuu hin dandeenye akka ta’an labsan. Garuu Kiristoos waa’ee wantoota yeroo isaanii keessatti raawwataman dubbii raajicha Daani’el irraa gara bartoota isaatti akeekkachiisee, ‘Namni dubbisu haa hubatu’ jedhe.” Maatewos 24:15. “Mul’anni iccitii dha, hubatamuu hin danda’u” jechuunis mata-duree kitaabichaa isaumaatiin ni mormama: “Mul’ata Yesuus Kiristoos, isa Waaqayyo tajaajiltoota isaatti wantoota yeroo gabaabaa keessatti ta’uu qaban akka argisiisuuf isaaf kenne.... Namni dubbisa, warri dubbii raajii kanaa dhaga’anii, wantoota isa keessatti barreeffaman eeganis eebbifamoo dha; yeroo sun dhi’oo dha.” Mul’ata 1:1–3.

“Akka raajiin dubbata: ‘Namni dubbisu eebbifamaadha’—warri hin dubbisne jiru; eebbi sun isaaniif miti. ‘Warri dhaga’an immoo’—namoonni raajiiwwan ilaalchisee waan kam iyyuu dhaga’uu didan ni jiru; eebbi sunis garee kanaaf miti. ‘Wantoota achi keessatti barreeffaman immoo eegdan’—namoonni baay’een akeekkachisa fi qajeelfama Mul’ata keessatti qabamanaf xiyyeeffannoo kennuu didu. Isaan keessaa tokko illee eebba abdachiifame sana ofii isaatii jechuun gaafachuu hin danda’u. Warri mata dureewwan raajichaa tuffatanii qoosan hundi, warri mallattoolee asitti ulfinaan kennamanitti qishnaa godhan hundi, warri jireenya isaanii fooyyessuu fi dhufaatii Ilma namaatiif of qopheessuu didan hundi, eebba hin argatan.”

“Akka ragaa Hafuuraa ilaaluudhaan, akkamitti namoonni Mul’ata iccitii, hubannaa namaa bira ga’uu hin dandeenye ta’ee barsiisuuf ija jabaatu? Inni iccitii mul’ifame dha, macaafa baname dha. Qo’annaan Mul’ataa sammuu gara raajiiwwan Daani’eelitti qajeelcha; lamaan isaanii iyyuu barsiisa baay’ee barbaachisaa ta’e, Waaqayyo namootaaf kenne, waa’ee taateewwan seenaa biyya lafaa kanaa xumura irratti raawwatamanii.” *The Great Controversy*, 340.

“Mul’ata Mul’ataa qorachuun sammuu gara raajiiwwan Daani’elitti qajeelcha.” Namoonni tokko tokko raajii kitaaba Daani’el keessatti qofa argu. Garuu Daani’el sararoota dhugaa lama dhiyeessa; dhugoonni raajiiwwan isaa bakka bu’anis boqonnaawwan ja’an dhumaa kitaaba isaa keessatti argamu. Boqonnaawwan ja’an jalqabaa immoo raajii fakkeenyaan ibsaman dhiyeessu; isaanis, bal’inaan yoo ilaalamu, amma iyyuu hin beekamne. Boqonnaawwan ja’an jalqabaa Daani’el ilaaluun keenya dura, maaliif dhugumatti raajiiwwan lama qofa boqonnaawwan ja’an dhumaa Daani’el keessatti bakka bu’an akka jiraniin ni ibsina. Obboleettii White laggeen gurguddoo lama Shiinaaritti argaman wabeeffachuun raajiiwwan lamaan agarsiisti. Mallattoo isheen kaafuu yeroo fudhannuutti, furtuu boqonnaawwan ja’an dhumaa Daani’el keessatti raajiiwwan lama, lama qofa, arguuf nu gargaartu ni argina.

“Ifni Daani’el Waaqa irraa argate kun addatti guyyoota dhumaa kanaaf kenname. Mul’anni inni qarqara laga Ulaayitii fi Hiddeqel, laggeen gurguddoo Shiinaar biratti arge, amma adeemsa keessatti raawwatamaa jira; wantoonni duraan dubbataman hundinuus yeroo

qajeelfama raajii “deebisee dubbachuu fi bal’isuu” jedhamu fayyadamaa jira; yeroo walfakkaataatti immoo seera akka dhuga-baatummaa lamaan irratti wanti tokko hundeeffamu illee hojii irra oolchaa jira. Mul’atawwan lamaan iyyuu mootummaawwan raajii Macaafa Qulqulluu ilaallatu.

Mul’anni boqonnaa torbaffaa mootummaa sana bineensota adamsitootaa akka ta’aniitti agarsiisa; kanaanis humna mootummaa isaanii keessatti isaan cimsee ibsaa fi dhiheessa. Mul’anni boqonnaa saddeettaffaa immoo mootummaa walfakkaataa sana mallattoolee tajaajila mana qulqullummaa Waaqayyoo keessaa ta’aniin agarsiisa; haa ta’u malee, tokkoon tokkoon mallattoolee tajaajila mana qulqullummaa sana keessaa ta’an waaqeffannaa sobaa bakka bu’uuf jechuun ta’e irratti kaayyoodhaan xureeffamanii jiru. Daani’el boqonnaa saddeettaffaa mul’ata boqonnaa torbaffaa keessatti mootummaa walfakkaataa sana agarsiisa; garuu mootummaa sana haala amantii isaanii keessatti kaa’a.

Mul’ata Ulaay isa Daani’el boqonnaa saddeettaffaa keessatti argamu mul’ata boqonnaa torbaffaa irra deebi’ee bal’isee dhiheessa. Boqonnaan torbaffaan mootummaawwan raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsaman keessaa gama mootummaa mootummaa lafaa ibsa; boqonnaan saddeettaffaan immoo gama amantii mootummaawwan raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsaman adda baasa. Yommuu kun hubatamu, boqonnaaleen torbaa fi saddeet mul’ata tokko ta’u isaanii hubachuun ni danda’ama. Boqonnaan saglaffaan iddoo Gabri’el dhufee yeroo isa mul’ata boqonnaa saddeettaffaa keessa jiru ibsuuf ta’eedha. Kanaafuu, mul’anni Ulaay boqonnaalee torbaa, saddeetii fi sagal Kitaaba Daani’el bakka bu’a. Ergasii laga Hiddeeqel boqonnaa kudhanaffaa keessatti beeksifama.

Waggaa sadaffaa Qiiros mootii Faaresitti dubbichi Daani’eliif mul’ate; inni maqaan isaa Beltashazar jedhamee waamama ture; dubbichis dhugaa ture, yeroo murteeffames dheeraa ture; innis dubbicha hubate, mul’atas ni beeke. Guyyoota sana keessa ani Daani’eel torban guutuu sadii gadda guddaa keessa ture. Ani buddeena mi’aawaa hin nyaanne; foonis wayiniinis afaan koo keessa hin seenne; torban guutuu sadiin hamma raawwatamutti immoo ani mataa koo gonkumaa hin dibanne. Guyyaa digdamii afuraffaatti ji’a jalqabaatti immoo, ani qarqara lagaa guddaa isa Hiddeeqel jedhamu biraan ture. Daani’eel 10:1-4.

Mul’anni laga Hiddeeqel seenaa raajii mootii kaabaa beeksisa. Inni mootummaa Iskindir Guddichaatti addaan caccabuu irraa jalqaba; achiis seenaa itti aanutti hir’inaa fi guddina isaa adda baasa, keessatti dhuma irratti warri lamaan qofa hafan mootummaa duraanii Iskindir Guddichaa irraa bittinnaa’e keessaa mootii kibbaa jechuun mootummaa qabatamaa tokko, mootummaa kaabaa jechuunis mootummaa qabatamaa tokko ta’u. Dhumarratti seenaa paaphaasummaa bira ga’a; isheenis mootummaa kaabaa hafuuraa taatee, dhuma boqonnaa kudha tokkoo irratti xumura ishee ni geessi; Miikaa’el ni ka’a, yeroo qorannoo namaaf kennameenis ni cufama. Ilaalchi salphaan kunis, mul’anni laga Ulaay mul’ata keessaa mana qulqullummaa Waaqayyoo fi loltoota Isaa ti; mul’anni laga Hiddeeqel immoo seenaa isuma keessatti alaan diina Waaqayyoo fi saba Isaa agarsiisa. Inni qajeelfama isa Mul’ata keessatti waldoota torbanii fi chaappaa torbanii keessatti argamu sana fayyadama.

“Tajaajiltoonni hedduun Mul’ata ibsuuf carraaqqii hin godhan. Isaan kitaaba kana qorachuuf bu’aa hin qabne jedhu. Sababni isaas galmeen fakkiiwwanii fi mallattoowwanii keessa jiruuf,

Ulaayis ta'ee Hiddeqeliis guyyoota dhumaa wajjin wal qabatu; garuu Adventismi 1798 qofa akka “yeroo dhumaa” Dani’eelitti, yeroo kitaabni isaa hiikamee banamuu qabu, jechuun beekuuf fedhii qabaatee jira. Haa ta’u malee, kutaan raajii “kan guyyoota dhumaa wajjin wal qabatu” jedhu caalaatti sirriitti jechuun keeyyatoota ja’a dhumaa boqonnaa kudha tokkaffaa Dani’eeliti; sababiin isaas keeyyattoonni sun yeroo carraan qorumsaa namaa cufamu, Miikaa’el ka’uu isaatiin xumuramu.

Mul’anni murtii, akkuma boqonnaawwan Daani’el torba, saddeetii fi sagal keessatti ibsameetti, hamma bara 1798tti “yeroo dhumaa”tti cufamee ture. Ifni (inni mul’ata Ulaay kan banameen argame) labsii banamuu murtii qorannoo ture malee xumura murtii miti. Ifni mul’ata Hiddeqel wajjin baname immoo xumura murtii qorannoo adda baasa; akkasumas, inni kutaa Daani’el keessaa “qooda raajii guyyoota dhumaa wajjin wal qabatu” of keessaa qabu dha.

Baniin bara 1798 keessatti banamuun murtii qorannaa banamuu isaa labse. Baniin bara 1989 keessatti banamuun cufiinsi murtii qorannaa dhihaachaa jiru labse. Mallattoon Alfaa fi Oomeegaa kitaaba Daani’el keessatti salphaatti mul’ata; garuu yoo inni maal akka ta’e beektan, isa barbaaduufis fedhii qabaattan qofa.

Yommuu yeroo qormaataa Daani’el boqonnaa kudha tokko, lakkoofsa afurtamii shanitti cufamu, mallattoon Alfaa fi Oomeegaa galmeeffama. Jalqabni Daani’el sirriitti iddoo inni itti xumuramu agarsiisa. Inni waraana dhugaa Baabilon dhugaa fi Israa’el dhugaa gidduutti ta’een jalqaba; Baabilon dhugaanis injifata.

Bara mootummaa Yehooyaaqiim mootii Yihuudaa waggaa sadaffaatti, Nebukadnezaar mootiin Baabilon gara Yerusaaalem dhufee ishii marse. Gooftaanis Yehooyaaqiim mooticha Yihuudaa harka isaa keessa kenne, mi’oota mana Waaqayyoo keessaa muraasas isaa wajjin; innis mi’oota sana gara biyya Shin’aaritti, gara mana waaqa isaatti geesse; mi’oota sanas gara mana kuusaa qabeenyaa waaqa isaa keessa galche. Daani’el 1:1, 2.

Daani’el boqonnaa kudha tokko, lakkoofsa afurtamii shan keessatti, waraanni hafuuraa Baabilon hafuuraa gidduutti, kan “mooticha kaabaa” jechuun fakkeenfame, fi Israa’el hafuuraa gidduutti, kan “gaara qulqulluu ulfina qabeessa” jechuun bakka buufame, xumurama; Israa’eliin hafuuraas Baabilon hafuuraa irratti injifata.

Innis tabernaqaloota mootummaa isaa galaanota gidduutti, tulluu qulqulluu ulfina qabeessa irratti ni dhaaba; garuu inni dhuma isaa ni ga’a, eenyu iyyuu isa hin gargaaru. Yeroo sanattis Miikaa’el, bulchaan guddaan kan ijoollee saba keetiif dhaabbatu, ni ka’a; yeroo rakkinnaa akkuma sanaa, saba tokko illee jalqabee hamma yeroo sanaatti matumaa hin ta’in ni ta’a; yeroo sanattis saba kee keessaa namni macaafa keessatti barreeffamee argamu hundinuu ni oola. Daani’el 11:45; 12:1.

Kitaabonni Daani’elii fi Mul’ata kitaaba tokko dha:

“Kitaabonni Daani’elii fi Mul’ata keessaa tokko dha. Tokkoon isaanii raajii dha, inni kaan mul’ata; tokkoon kitaaba cufame dha, inni kaan immoo kitaaba baname. Yohaannis iccitoota qaawweewwan dubbatan dhaga’e, garuu akka isaan hin barreessine ajajame.” The

Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

Macaafni lama, kan kitaaba tokko ta'an, hojii qusannaa ol aanaa barsiisa raajii ergamaa Gabri'eel ti. Ani kana nan barreessa; wanti Gabri'eel Daanyelii fi Yohaannisitti kenne Yesus irraa dhufe akka ta'e, innis Abbaa irraa isa fudhate, guutummaatti nan beeka. Kaayyoon koo Gabri'eelin ol kaasuu miti; garuu mul'ata gadi fagoo ragaa macaafni lamaan keessatti argamanii ol kaasuu dha—akka Alfaa fi Omeegaan seera raajii hiika Kitaaba Qulqulluu ittiin hiikamu qopheesse, kanneen macaafota lamaan keessatti bakka bu'anii mul'achuu qaban, yoo arguuf fedhii qabaanne.

Ani isin yaadachiisaa jira; yeroo kana kaayyoonii fi jechuun koo, raajiiwwan lamaan laggeen Ulaayii fi Hiddeqel ilaalchisee hiika dhiheessuu miti. Kaayyoonii fi jechuun koo, raajiiwwan boqonnaawwan jahan jalqabaa kitaaba Daani'eel keessa jiran irratti hojjechuudha. Ani salphaatti dhugaa kanaaf ragaa dhiheessaa jira: kitaabni Daani'eelii fi Mul'ataa, tarii, kitaabota Dubbii Waaqayyoo keessatti ijaarsa isaanii keessatti baay'ee gadi fagoo ta'aniidha. Isaan ergaa raajii ni dhiheessu; yeroo wal fakkaatutti amala Waaqayyoo ni ibsu; yeroo wal fakkaatutti seerota nama tokko raajiiwwan beekuu fi Isa raajiiwwan san kaa'e sana illee beekuu yoo barbaade hojii irra oolchuu qabu sana ni adda baasuu.

Fakkeenyi kitaabota kanaa kan mul'isu keessaa fakkeenyi biraan dhiheessa Daaniyaal kan “yeroo torba” Leewwota digdamii ja'a keessaa ibsuu isaati. Raajii “yeroo torbaa” kun saba Waaqayyootiif, jechuun Israa'el durii keessatti, sochii Mileroota ergamaa isa jalqabaa keessatti, akkasumas sochii amma jiruu fi gara fuulduraatti ergamaa isa sadaffaa keessatti, “dhagaa gufannaa” ta'ee ture, ammas ta'ee jira. “Dhagaan gufannaa”, hiika salphaan, waan ifatti achi jiru ta'ee utuu jiruu iyyuu ati hin argine dha. Kanaafuu, yeroo ati kitaaba Daaniyaal keessatti “yeroo torba” hubattu, ifatti achi akka jiru ni argita; garuu warra arguu filachuu didan irraa akka dhokate ta'es ni argita.

Wanti tokko yeroo ifatti mul'atu keessatti karaa caas-lugaatiin dhoksuun hojii guddaa fi gadi fagoo dha; inni kun waan seenaa iccitii nama kamiyyuu keessatti galchuun hin danda'amne dha. Inni hojii ogummaa guutuu dha; sababiin isaas, inni achi jira, namoota gufachuu hin fedhini kamiyyuu ifatti mul'ata; garuu warra gufachuu filatanitti immoo mul'achuu hin danda'u. Inni, akka jedhamuutti, “ifatti mul'achaa dhokfamee jira.” Kunis walitti makama namummaa fi Waaqummaa tiin raawwatama.

Ani yeroo kanaatti yaadachiisuu nan barbaada; sababni ani himannaa sana dhiheessuuf, barsiisi Kaatoilikii tokko Adventizimii keessa, yoo xiqqaate erga Questions on Doctrine bara 1957 keessatti maxxanfamee jalqabee ture, akkasumas sochii dhugaa yeroo ammaa kanaa Future for America jedhamu keessatti illee mataa isaa jal'inaa qabu ol kaasuu isaa yaadachiisuu waanan barbaaduufi. Yaadni sunis, Kiristoos yeroo foon uffateetti, foon inni Maariyaam irraa dhaale hin fudhanne jedhuudha. Dhuguma, warri barsiisa kana deeggaran akkasitti hin ibsan; garuu ta'us, barsiisni isaanii isuma kana. Ani barsiisa kana barsiisa Kaatoilikii nan jedhu; sababni isaas, yaad-rimeen foon Kiristoos akkuma foon Addaam cubbuu hojjechuu isaa dura qulqulluu turetti qulqulluu ture jedhu, loojikii Seexanaa waldaa Kaatoilikii barsiisa isaanii “ulfiina xureessarraa bilisa” jedhamee waamamu keessatti itti fayyadamtu sana mata-duree isaa ti. Yoo immoo barsiisa

ormummaa “ulfiina xureessarraa bilisa” jedhamee waamamu sana hin beekne ta’e, inni barsiisu foon Kiristoos akkuma uumama gadi-aanaa Addaam kan karaa ulfinaatiin tolchamee turetti, isaanii fi Hewaan cubbuu hojjechuu isaanii dura, karaa dinqisiisaatiin kan qophaa’e ture yookaan akkuma isaan jedhanitti, Kiristoos uumama Addaam isa kufaatii dura turee fi cubbuu hin qabne qaba ture jedhuudha. Innis Maariyaam mataan ishee illee akka fooniin uumama Addaam isa kufaatii hin qabne, kan inni cubbuu hojjechuu isaa dura ture, karaa dinqisiisaatiin argattu godhame barsiisa; kunis Hafuuri Qulqulluun mucaa Yesuus akka foon ishee mudaa hin qabne sana keessatti foon uffachiisuuf isheen qoodaa mudaa hin qabne ta’uu akka dandeessuufi.

Dhugumaadhaaf, warri Adventizimii keessatti waa’ee foon Yesuus ilaalchisee xumura isuma kana eegu, waa’ee Maryam keessatti dinqii tokko illee hin agarsiisan; garuu isaan yaada Katoolikii isauma sana barsiisuuf kutaa barreessitoota Siister Waayitii fi Macaafa Qulqulluu ni micciiru. Ani amma maaliif marii kitaaba Daani’el irraa maqee gara dhimma biraatti gore? Ani kana nan deebisa.

Sirni ajaa’ibsiisaa fi qindoominni kitaaba Daani’elii fi Mul’ata Yohannis namummaa fi waaqayyummaa walitti makamuudhaan raawwatame. Yesuus Dubbiidha Waaqayyoo, Macaafni Qulqulluunis Dubbiidha Waaqayyoo. Uumamni Yesuus inni waaqaa fi inni namaa guutummaatti Macaafa Qulqulluu keessatti bakka bu’eera. Jechoonni isa keessa jiran waaqeffamoo dha; humna uumamaa garaa fi sammuu jijjiiru of keessaa qabu. Jechoonni sun humna isa tokkicha waan hundumaa gara jiraatti fide sana dha. Garuu namoonni Waaqayyoo Macaafa Qulqulluu galmeessuuf akka meeshaa Isaa ta’anii filate hundinuu cubbamoota turan. Kutaan namummaa keessatti hirmaatu nama kufaa ta’een bakka bu’ameera. Macaafni Qulqulluun walitti dhufeenya namaa fi waaqaa dha; raajonnis akkuma ilmaan Addaam hundi ta’an cubbamoota turan. Kiristoos yaada, dubbii yookaan hojii keessatti gonkumaa cubbuu hin hojjenne. Haa ta’u malee, Inni erga waggaa kuma afurii badaa fi laafina keessa darbee booddee foon Maariyaam fudhate. Dhuguma yoo Inni uumama foonii gad-aanaa Addaam sun Addaam cubbuu hojjechuu isaa dura ture fudhate ta’ee, inni kun barreessitoonni Macaafa Qulqulluu hundi illee cubbuu hin qabne ta’uu akka barbaachisu gaafata ture.

“Inni ifatti mul’atan dhokfamee” kan “yeroo torbaa” kitaaba Daani’el keessatti argamu, dubbiiwwan Daani’el galmeesse qofaan utuu hin ta’in, namoota kufan hiikkaa Macaafa Qulqulluu King James hojjetaniin dabalataan raawwatame. Namoonni kufan yeroo lama kitaaba Daani’el tuqan; wanti raawwatames to’annoo tumsaa waaqayyoo isa qajeelchaa rabbii malee namni kam iyyuu raawwachuun isaa hin danda’amu.

Mata duree itti aanu keessatti, akkamitti Waaqayyummaa fi ilmaan namaa “yeroo torba” Leewwota digdamii jaha keessa jiru kitaaba Daani’eel keessatti ifatti dhokfachuu jalqabna; sababiin isaas Waaqayyoo dursee beeka ture, illee akka inni warra sochii ergamaa isa jalqabaa keessa jiranis ta’e warra sochii ergamaa isa sadaffaa keessa jiranif dhagaa qorumsa “isa gufachiisu” ta’u dursee qopheessee ture.

“Ifni Daani’el Waaqayyoo irraa argate addatti guyyoota dhumaa kanaaf kenname. Mul’atonni inni qarqara Ulaii fi Hiddeqel, lagaawwan gurguddoo Shiinaar biratti arge, amma raawwatamaa jiru; wantoonni dursee dubbataman hundinuus yeroo dhihoo keessatti ni ta’u.”

Testimonies to Ministers, 112.